

WYNIKI WYBORÓW I REFERENDÓW NA ŚWIECIE

„Studia Wyborcze”, tom 36, 2023

DOI: <https://doi.org/10.26485/SW/2023/36/8>

WYNIKI WYBORÓW PREZYDENCKICH, PARLAMENTARNYCH I REFERENDÓW NA ŚWIECIE W OKRESIE OD 1 KWIECIA DO 30 WRZEŚNIA 2023 R.

W okresie od 1 kwietnia do 30 września 2023 r. na świecie zostało przeprowadzonych siedem bezpośrednich wyborów prezydenckich, szesnaście wyborów parlamentarnych oraz pięć referendum ogólnokrajowych. Liczba wyborów prezydenckich, a także wyborów parlamentarnych, w stosunku do zestawienia za okres od 1 października 2022 r. do 31 marca 2023 r. wzrosła. Warto podkreślić, że analiza pytań referendalnych obecnego zestawienia wskazuje na niewielki spadek stosowania tej instytucji. W odniesieniu do zmian materii konstytucyjnej odbyło się referendum ogólnokrajowe w Republice Uzbekistanu (30 kwietnia 2023 r.), w Republice Mali (18 czerwca 2023 r.) oraz w Republice Środkowoafrykańskiej (6 sierpnia 2023 r.). W sprawach bezpośrednio dotyczących obywateli w omawianym czasie odbyło się referendum ogólnokrajowe w Konfederacji Szwajcarskiej (18 czerwca 2023 r.), w którym przedmiotem były sprawy dotyczące ochrony klimatu oraz współpracy OECD z G20, oraz w Republice Ekwadoru (20 sierpnia 2023 r.), w którym przedmiotem był zakaz wydobywania ropy naftowej w Parku Narodowym Yasuní (Parque Nacional Yasuní).

Reasumując, należy wskazać, że wprawdzie w omawianym okresie liczba przeprowadzonych referendum nieznacznie wzrosła (w poprzednim zestawieniu liczba ta była o jedno referendum niższa), to wciąż materia pytań referendalnych dotyczy szeroko rozumianych spraw społeczeństwa, które bezpośrednio dotyczą obywateli i mają wpływ na ich życie codzienne, na jego jakość i komfort.

W przypadku państw, w których odbyło się w omawianym okresie referendum, należy zauważyć pewną rysującą się, moim zdaniem, prawidłowość, a mianowicie sięganie do tej instytucji nie tylko w Konfederacji Szwajcarskiej, ale również w innych krajach, w których dotąd nie była stosowana, bądź jest wykorzystywana stosunkowo rzadko. Przykładem jest Republika Uzbekistanu, w której referendum jest ogólnonarodowym głosowaniem obywateli nad najważniejszymi sprawami życia społecznego i państwowego w celu przyjęcia ustaw. Co istotne, obywatele mogą

decydować odnośnie do kierunków zmian ustrojowych państwa. Warto zauważyć, że pierwsze referendum odbyło się w marcu 1991 r. (jeszcze w Uzbekkiej SRR) i dotyczyło uzyskiwania niepodległości¹. Drugie niepodległościowe referendum odbyło się 29 grudnia tego samego roku².

Dzień po przeprowadzonym referendum, przy poparciu 90,61% głosujących i frekwencji wynoszącej 84,51%, weszła w życie szeroko zakrojona nowelizacja konstytucji Republiki Uzbekistanu. Obecna konstytucja jest przeredagowaną i rozbudowaną wersją ustawy zasadniczej z 1992 r., a wprowadzone zmiany dotyczą m.in. reelekcji urzędującego prezydenta Szawkata Mirzizojewa, a także modelu funkcjonowania instytucji centralnych³. Referendum miało pierwotnie odbyć się w roku 2022, ale zostało odroczone w rezultacie krwawych rozruchów w Karałpakstanie, które wybuchły po tym, jak ujawniono, że proponowane zmiany przewidują likwidację prawa mieszkańców regionu do głosowania nad ewentualną secesją⁴.

Niniejsze zestawienie pozwala stwierdzić, że zaangażowanie społeczeństw w kształtowanie decyzji w sprawach istotnych dla funkcjonowania państwa i jego obywateli jest widoczne. Jeżeli chodzi o partycypację wyborczą obywateli, była ona różna i wahała się: od najniższej – 38,23% w Republice Mali do najwyższej – 84,51% w Republice Uzbekistanu.

W przypadku wyborów prezydenckich na uwagę zasługują wybory w Republice Turcji (14 maja 2023 r. – I tura, 28 maja 2023 r. – II tura). Kampanii wyborczej towarzyszyła napięta atmosfera, wywołana przez kryzys gospodarczy oraz skutki tragicznego trzęsienia ziemi z lutego 2023 r. Wybory zakończyły się jednak zdecydowanym zwycięstwem dotychczas rządzących, a tym samym potwierdziły absolutną hegemonię Erdoğan, rządzącego krajem (najpierw w roli premiera, a następnie głowy państwa) nieprzerwanie od 2002 r., i jego partii na tureckiej scenie politycznej oraz – przynajmniej w chwili obecnej – brak alternatywy dla ich rządów⁵.

¹ Uczestnicy odpowiadali w nim na pytanie: „Czy zgadzasz się, żeby Uzbekistan pozostał częścią odnowionej Unii (federacji) jako suwerenna republika z równymi prawami?”. „Tak” odpowiedziało 94,9% wyborców, przy frekwencji wynoszącej 95,5%. Szerzej zob. A. Poglódek, *Instytucja referendum w Uzbekistanie*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2014, nr 14(1) s. 17–32.

² Wówczas za niepodległością Uzbekistanu opowiedziało się 98,3% głosujących, przy frekwencji wynoszącej 94,1%. Szerzej zob. *ibidem*.

³ Szerzej zob. K. Strachota, *Konstytucja dla „nowego” Uzbekistanu*, Analizy, 10.05.2023 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-05-10/konstytucja-dla-nowego-uzbekistanu>

⁴ Szerzej zob. PAP, *Referendum konstytucyjne w Uzbekistanie*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8708093,referendum-konstytucyjne-w-uzbekistanie.html>

⁵ Z. Krzyżanowska, A. Michalska, *Turcja po wyborach. Nowe otwarcie?*, Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-09-13/turcja-po-wyborach-nowe-otwarcie>

Pomimo pojedynczych nieprawidłowości obie tury wyborów zostały uznane za uczciwe pod względem prawdziwości wyników. Jednocześnie jednak były one z licznych względów bardzo nierówne, ponieważ obóz rządzący korzystał w kampanii ze wsparcia aparatu państwa i sprawuje niemal pełną kontrolę (bezpośrednią i pośrednią) nad krajową przestrzenią medialną. Od lat wykorzystuje też organy ścigania i sądownictwo do nękania i represjonowania przeciwników politycznych i krytyków (m.in. dziennikarzy)⁶.

W I turze wyborów startowało czterech kandydatów, z czego tylko dwóch zdobyło ponad 40% głosów: Recep Tayyip Erdoğan, reprezentujący partię Justice and Development Party (Partia Sprawiedliwości i Rozwoju) (49,52%) oraz Kemal Kılıçdaroğlu, reprezentujący partię Republican People's Party (Republikańska Partia Ludowa) (44,88%), i tym samym przeszło do II tury wyborów. Natomiast w II turze wyborów Recep Tayyip Erdoğan zdobył 52,18% głosów, uzyskując tym samym reelekcję, a Kemal Kılıçdaroğlu – 47,82% głosów.

Mimo trudnej sytuacji gospodarczej i szalejącej inflacji frekwencja wyniosła w I turze wyborów 87,04%, a w II turze 84,15%.

Duże zainteresowanie ze względu na krytyczne oświadczenie przedstawicieli OBWE, którzy wskazali na poważne nieprawidłowości, do jakich doszło w dniu głosowania, oraz systemowe uchybienia, m.in. w zakresie wolności zgromadzeń, zrzeszania się i wypowiedzi, wzbudziły wybory prezydenckie w Republice Uzbekistanu (9 lipca 2023 r.). W ich wyniku do władzy doszedł urzędujący Szawkat Mirzijojev. Pokonał on troje innych, szerzej nieznanych kandydatów (żaden nie uzyskał poparcia wyższego niż 5%)⁷. Były to pierwsze przedterminowe wybory prezydenckie w historii kraju, który uzyskał niepodległość w 1991 r. na skutek rozpadu ZSRR. Głosowanie zostało poprzedzone referendum z 30 kwietnia 2023 r., które doprowadziło do znaczących zmian w konstytucji kraju, m.in. pozwalając na wydłużenie kadencji prezydenckiej z pięciu do siedmiu lat i pozwalając głowie państwa na „wyzerowanie” poprzednich kadencji⁸. Frekwencja w tych wyborach wyniosła 79,88%.

W przypadku wyborów parlamentarnych na szczególną uwagę zasługują przedterminowe wybory w Republice Słowackiej do Rady Narodowej – jednoizbowego

⁶ Z. Krzyżanowska, M. Matusiak, *Turcja: niekwestionowane zwycięstwo Erdoğan w drugiej turze wyborów prezydenckich*, Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-05-29/turcja-niekwestionowane-zwyciestwo-erdogana-w-drugiej-turze-wyborow>

⁷ M. Popławski, *Wybory w Uzbekistanie: umocnienie reżimu Mirzijojeva*, Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-07-13/wybory-w-uzbekistanie-umocnienie-rezimu-mirzijojeva>

⁸ PAP, *Szawkat Mirzijojev wybrany prezydentem Uzbekistanu – może rządzić do 2037 roku*, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/szawkat-mirzijojev-wybrany-prezydentem-uzbekistanu-moze-rzadzic-do-2037-roku/>

słowackiego parlamentu, które odbyły się 30 sierpnia 2023 r. W tych wyborach zwyciężyła partia Kierunek – Słowacka Socjaldemokracja (SMER-SD) byłego premiera Roberta Ficy, będąca dotychczas w opozycji, uzyskując 42 mandaty. Partia ta wygrała wybory parlamentarne trzykrotnie, ostatni raz w 2016 r. Drugie miejsce, z wynikiem 17,96% głosów (32 mandaty), zajęło dotychczas nie-reprezentowane w parlamencie ugrupowanie Postępowa Słowacja (Progresívne Slovensko). Zwycięska w poprzednich wyborach formacja Zwyczajni Ludzie i Niezależne Osobistości (Obyčajní Ľudia a nezávislé osobnosti, OĽaNO) (w koalicji z kilkoma mniejszymi partiami) znalazła się dopiero na czwartym miejscu z wynikiem 8,89% poparcia (16 mandatów).

Słowacka ordynacja wyborcza wskazuje, że wyborca ma prawo zaznaczyć na liście poszczególnych partii cztery nazwiska. Jeżeli tego nie uczyni, odda głos na partię i na pierwsze cztery osoby z listy. Wybory mają charakter proporcjonalny, co oznacza, że podział mandatów odbywa się metodą D'Hondta. Frekwencja w tych wyborach wyniosła 68,4% i była niewiele wyższa niż w poprzednich wyborach w 2020 r. (65,80%).

Warto również wspomnieć o wyborach przeprowadzonych w Republice Bułgarii, które od 2021 r. były piątymi wyborami. Bezpośrednią przyczyną ich rozpisania to niemożność wyłonienia gabinetu dysponującego poparciem większości posłów po elekcji z 2 października 2022 r. Zarówno jej zwycięzca – GERB–SDS – jak i drugi co do wielkości klub parlamentarny (PP) i trzeci (BSP) nie potrafiły sformować rządu większościowego. Żadna siła w poprzedniej kadencji Zgromadzenia Narodowego (Narodno Săbranie) nie chciała też poprzeć gabinetu mniejszościowego. W związku z tym prezydent Rumen Radev w lutym 2023 r. rozwiązał działający zaledwie przez trzy miesiące parlament⁹. Wybory odbyły się 2 kwietnia 2023 r. i po raz kolejny nie przyniosły jednoznacznego rozstrzygnięcia. W wyborach tych dwa najsilniejsze bloki – GERB–SDS byłego premiera Bojka Borisowa oraz PP–DB byłego szefa rządu Kirila Petkova – otrzymały podobne poparcie – odpowiednio 26,5% (69 mandatów) i 24,5% (64 mandaty). Do Zgromadzenia Narodowego¹⁰ weszły

⁹ Ł. Kobeszko, *Bulgaria: kolejne przedterminowe wybory bez rozstrzygnięć*, Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-04-04/bulgaria-kolejne-przedterminowe-wybory-bez-rozstrzygniec>

¹⁰ W Republice Bułgarii Zgromadzenie Narodowe stanowi jedyną izbę bułgarskiego parlamentu (unikameralizm). Składa się ono z 240 deputowanych, wybieranych w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i proporcjonalnych, w głosowaniu tajnym (wybory pięcioprzymiotnikowe). Kandydatem na deputowanego może być każdy, kto przekroczył 21. rok życia, posiada obywatelstwo wyłącznie bułgarskie oraz nie był karany. Kadencja Zgromadzenia trwa cztery lata i rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia nowo wybranego Zgromadzenia (które zwołuje prezydent), a kończy w dniu poprzedzającym dzień zebrania się Zgromadzenia następnej kadencji.

poza nimi: partia Odrodzenie (Vazrazhdane) – 14,2% głosów (37 miejsc), partia Ruch na rzecz Praw i Swobód (DPS) – 13,7% (35 miejsc), Bułgarska Partia Socjalistyczna (BSP) – 8,9% (24 miejsca) oraz Jest Taki Naród (ITN), który znalazł się tuż nad progiem wyborczym – 4,1% (11 miejsc)¹¹. Frekwencja w tych wyborach wyniosła 40,46%.

Magdalena Wrzalik

¹¹ Ł. Kobeszko, *Bułgaria...*

WYBORY PREZYDENCKIE

Data	Państwo	Wynik		Frekwencja (w %)
		Zwycięzca	Poparcie (w %)	
30.04.2023 r.	Republika Paragwaju	Santiago Peña Asociación Nacional Republicana – Partido (Colorado National Republican Association – Colorado Party)	43,93	63,29
14.05.2023 r. (I tura) 28.05.2023 r. (II tura) ¹²	Republika Turcji	Recep Tayyip Erdoğan Adalet ve Kalkınma Partisi (Justice and Development Party)	52,18	87,04 (I tura) 84,15 (II tura)
24.06.2023 r.	Sierra Leone	Julius Maada Bio Sierra Leone People’s Party (SLPP)	56,17	83,00
9.07.2023 r. ¹³	Republika Uzbekistanu	Shavkat Mirzijojev niezależny	87,71	79,88
25.06.2023 r. (I tura) 20.08.2023 r. (II tura)	Republika Gwatemali	Bernardo Arévalo Movimiento Semilla	60,91	60,08 (I tura) 44,98 (II tura)
23.08.2023 r.	Republika Zimbabwe	Emmerson Mnangagwa Zimbabwe African National Union – Patriotic Front (ZANU–PF)	52,60	68,86
26.08.2023 r.	Republika Gabońska	Ali Bongo Ondimba Gabonese Democratic Party (Parti démocratique gabonais, PDG)	64,27	56,64
1.09.2023 r.	Republika Singapuru	Tharman Shanmugaratnam niezależny	70,41	93,41

¹² Druga tura wyborów miała miejsce po raz pierwszy w historii wyborów prezydenckich w Turcji.

¹³ Były to wybory przedterminowe.

WYBORY PARLAMENTARNE

Data	Państwo	Wynik			Frekwencja (w %)
		Zwycięzca	Poparcie (w %)	Mandaty	
2.04.2023 r.	Księstwo Andory <i>Consell General d'Andorra</i> General Council of Andorra Rada Generalna Andory 28 mandatów	<ul style="list-style-type: none"> • DA+CC (Demòcrates per Andorra) (Democrats for Andorra) • Concord (Catalan: Concòrdia) (Concord) • PS+SDP (Socialdemocràcia i Progrés) (Social Democracy and Progress) • Endavant (Andorra Endavant) (Andorra Forward) • Acció (Acció per Andorra) (Action for Andorra) 	32,66 21,43 21,05 16,00 4,20	16 5 3 3 1	66,93
2.04.2023 r. ¹⁴	Republika Bułgarii <i>Narodno Săbranie</i> National Assembly Zgromadzenie Narodowe 240 mandatów	<ul style="list-style-type: none"> • GERB–SDS¹⁵ • PP–DB¹⁶ • Revival (Vazrazhdane)¹⁷ • DPS (Dvizhenie za prava i svobodi) (Movement for Rights and Freedoms) • BSPzB (Koalitsiya za Bŭlgariya) (Coalition for Bulgaria) • ITN (Ima takav narod) (There Is Such a People) 	26,5 24,5 14,2 13,7 8,9 4,1	69 64 37 35 24 11	40,46

¹⁴ Były to wybory przedterminowe.

¹⁵ Jest to bułgarska dwupartyjna koalicja polityczna, na której czele stoi Bojko Borisow.

¹⁶ Jest to koalicja wyborcza pomiędzy Kontynuujemy zmiany i Demokratyczną Bułgarią. Oba ugrupowania polityczne połączyły się przed wyborami w 2023 r.

¹⁷ Jest to skrajnie prawicowa i ultranacjonalistyczna partia polityczna, założona w sierpniu 2014 r. Jej przewodniczącym jest Kostadin Kostadinov. Partia jest określana jako prorosyjska, antyunijna, antynatowska, antyamerykańska, sprzeciwiająca się szczepieniom przeciwko COVID-19 i szerząca antyszczepionkowe poglądy.

2.04.2023 r.	Republika Finlandii <i>Suomen eduskunta</i> Finlands riksdag Parliament of Finland Parlament 200 mandatów	<ul style="list-style-type: none">• National Coalition Party• Finns Party• Social Democratic Party• Centre Party• Left Alliance• Green League• Swedish People's Party• Christian Democrats• Movement Now• Freedom Alliance• Liberal Party – Freedom to Choose• For Åland• Power Belongs to the People	20,82 20,06 19,95 11,29 7,06 7,04 4,31 4,22 2,42 0,89 0,48 0,37 0,27	48 46 43 23 11 13 9 5 1 1 	72,7
7.05.2023 r.	Republika Chile Constitutional Council Rada Konstytucyjna 51 (50) ¹⁸ mandatów ¹⁹	<ul style="list-style-type: none">• Republican Party• Unity for Chile<ul style="list-style-type: none">– Communist Party of Chile– Socialist Party of Chile– Social Convergence– Democratic Revolution– Comunes– Liberal Party– Social Green Regionalist Federation– Humanist Action• Safe Chile<ul style="list-style-type: none">– Independent Democratic Union– National Renewal– Evópoli• Indigenous list	34,34 27,73 20,42 3,03	23 16 11 1	84,91

¹⁸ Ostatecznie Rada będzie liczyć 50 członków ze względu na nieobjęcie mandatu przez wybranego wcześniej Alda Sanhuezy (PRCh).

¹⁹ Oficjalne powołanie Rady odbyło się 7 czerwca 2023 r. Na przewodniczącą Rady została wybrana Beatriz Hevia (PRCh) większością 33 głosów, natomiast Aldo Valle (PS) został wybrany na wiceprezydenta większością 17 głosów.

14.05.2023 r.	<p>Królestwo Tajlandii <i>Sapha Phuthaen Ratsadon</i> House of Representatives Izba Reprezentantów 500 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Move Forward 37,99 • Pheu Thai 28,84 • United Thai Nation 12,54 • Bhumjaithai 2,99 • Democrat 2,43 • Prachachart 1,59 • Palang Pracharat 1,41 • Thai Liberal 0,92 • Thai Sang Thai 0,90 • New Democracy 0,72 • New Party 0,66 • Chart Pattana Kla 0,56 • Thai Counties 0,53 • Chart Thai Pattana 0,51 • Fair Party 0,49 • Plung Sungkom Mai 0,47 • Teachers for People 0,46 • Pheu Thai Ruam Palang 0,18 				75,64
14.05.2023 r.	<p>Republika Turcji <i>Türkiye Büyük Millet Meclisi</i> Grand National Assembly of Turkey Wielkie Zgromadzenie Narodowe Turcji 600 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • People's Alliance 49,91 <ul style="list-style-type: none"> – Justice and Development Party – Nationalist Movement Party – New Welfare Party – Great Unity Party • Nation Alliance 35,35 <ul style="list-style-type: none"> – Republican People's Party – Good Party • Labour and Freedom Alliance 10,67 <ul style="list-style-type: none"> – Party of Greens and the Left Future – Workers' Party of Turkey 				87,05

21.05.2023 r.	<p>Republika Grecji <i>Ελληνικό Κοινοβούλιο</i> Ellinikó Koinovούlio Hellenic Parliament (Greek Parliament) Parlament 300 mandatów²⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> • New Democracy (Néa Dimokratía) • Syriza (Coalition of the Radical Left – Progressive Alliance) (Synaspismós Rizospastikís Aristerás – Prooedftiki Simachía) • PASOK – Movement for Change (PASOK – Kínima Allagís) • Communist Party of Greece (Kommounistikó Kómma Elládas) • Greek Solution (Ellinikí Lýsi) 	40,79 20,07 11,46 7,23 4,45	146 71 41 26 16	61,76
4.06.2023 r.	<p>Republika Gwinei Bissau <i>Assembleia Nacional Popular</i> National People's Assembly Narodowe Zgromadzenie Ludowe 102 mandaty</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PAI – Terra Ranka (PAIGC–UM–PCD–PSD–MDG) (Plataforma Aliança Inclusiva-Terra Ranka) • Madem G15 (Movimento para Alternância Democrática, Grupo dos 15) • Party for Social Renewal (Partido da Renovação Social, PRS) • Guinean Workers' Party (Partido dos Trabalhadores Guineenses) • Assembly of the People United (Assembleia do Povo Unido – Partido Democrático da Guiné-Bissau, APU-PDGB) 	39,42 24,39 14,98 8,17 4,44	54 29 12 6 1	79,57
6.06.2023 r.	<p>Państwo Kuwejt <i>Majlis al-'Umma al-Kuwaytiyy</i> National Assembly of Kuwait Zgromadzenie Narodowe 50 z 65 mandatów²¹</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hashd • Taalof • Salafi Alliance • Hadas • Independents (niezależni) 	3,07 2,90 2,80 2,35 87,90	1 2 3 3 41	59,27

²⁰ 22 kwietnia 2023 r. na wniosek rządu prezydent Ekaterini Sakielaropulu rozwiązała parlament i ogłosiła nowe wybory. Konstytucja umożliwia to gabinetowi „w celu odnowienia mandatu wyborczego przed rozwiązaniem kwestii o szczególnym znaczeniu dla kraju”.

²¹ Były to przedterminowe wybory powszechne, które odbyły się po unieważnieniu przez Trybunał Konstytucyjny wyników przedterminowych wyborów na rok 2022 w dniu 19 marca 2023 r. i ponownym rozwiązaniu 16. sesji w dniu 2 maja.

11.06.2023 r.	<p style="text-align: center;">Czarnogóra <i>Skupština Crne Gore</i> Parliament Parlament 81 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Europe Now! (Pokret Evropa sad / Pokred Ewropa sad; PES) 25,53 • Together! (DPS–SD–LP–UDSh) 23,22 • For the Future of Montenegro (NSD–DNP–RP) (Za budućnost Crne Gore) 14,74 • Aleksa and Dritan – Count Bravely! (Democrats–URA) (Aleksa i Dritan – Hrabro se broji!) 12,48 • Bosniak Party (Bošnjačka stranka) 7,08 • SNP–DEMOS 3,13 • Social Democratic Party of Montenegro (Socijaldemokratska partija Crne Gore) 2,98 • Justice for All 2,77 • Albanian Forum (ASh–LDSh–UNSh) 1,91 • Turnaround for a Safe Montenegro 1,60 • Albanian Alliance (FORCA–PD–LSMZ) 1,49 • People’s Coalition (DHP–PCG–SCG–DSS–PZPV) 1,20 • Croatian Civic Initiative (Hrvatska građanska inicijativa, HGI) 0,74 	24	21	13	11	6	2	0	0	2	0	0	1	56,28
24.06.2023 r.	<p style="text-align: center;">Sierra Leone Parliament of Sierra Leone Parlament 149 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sierra Leone People’s Party 56,68 • All People’s Congress 40,00 • Paramount chieftain²² brak danych 	81	54	14	82,86									

²² 14 dodatkowych mandatów (po jednym na okręg, z wyłączeniem dwóch okręgów Obszaru Zachodniego) nie jest wybieranych i jest zarezerwowanych dla tzw. *Paramount chieftain*, czyli najważniejszych wodzów.

25.06.2023 r.	<p>Republika Grecji <i>Ελληνικό Κοινοβούλιο</i> Ellinikó Koinovóulio Hellenic Parliament (Greek Parliament) Parlament 300 mandatów²³</p>	<ul style="list-style-type: none"> • New Democracy (Néa Dimokratía) • Syriza (Coalition of the Radical Left – Progressive Alliance) • PASOK – Movement for Change (PASOK – Kínima Allagís) • Communist Party of Greece (Kommounistikó Kómma Elládas) • Spartans • Greek Solution (Ellinikí Lýsi) • Victory • Course of Freedom 	40,56	158	53,74
			17,83	47	
			11,84	32	
			7,69	21	
			4,68	12	
			4,44	12	
			3,70	10	
			3,17	8	
23.07.2023 r.	<p>Królestwo Kambodży <i>Rôdthásaphéa</i> State Assembly National Assembly Zgromadzenie Narodowe 125 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cambodian People’s Party • FUNCINPEC (National United Front for an Independent, Neutral, Peaceful and Cooperative Cambodia) 	82,30	120	84,59
			9,22	5	

²³ W wyborach obowiązywała inna niż w maju ordynacja wyborcza. Dzięki tzw. wzmocnionemu systemowi proporcjonalnemu Nowa Demokracja (New Democracy; *Néa Dimokratía*) za zwycięstwo otrzymała dodatkowe mandaty. Premier Kyriakos Mitsotakis wezwał do przedterminowego głosowania po wyborach, które odbyły się w maju 2023 r. i które nie doprowadziły do zdobycia przez żadną z partii większości, choć jego centroprawicowa Nowa Demokracja (New Democracy; *Néa Dimokratia*) odniosła nieoczekiwane zyski i zwiększyła swój udział w głosach. W efekcie żadna z uprawnionych do tego partii nie utworzyła rządu koalicyjnego.

23.07.2023 r.	<p>Królestwo Hiszpanii <i>Congreso de los Diputados</i> Congress of Deputies Kongres Deputowanych 350 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • People's Party (PP) (Partido Popular) 33,06 • Spanish Socialist Workers' Party (PSOE) (Partido Socialista Obrero Español) 31,68 • Vox (Vox) 12,38 • Unite (Sumar) 12,33 • Republican Left of Catalonia (ERC) (Esquerra Republicana de Catalunya) 1,89 • Together for Catalonia (Junts) (Junts per Catalunya) 1,60 • Basque Country Gather (EH Bildu) (Euskal Herria Bildu) 1,36 • Basque Nationalist Party (EAJ/PNV) (Euzko Alderdi Jeltzalea) 1,12 • Galician Nationalist Bloc (BNG) (Bloque Nacionalista Galego) 0,62 • Canarian Coalition (Cca) (Coalición Canaria) 0,47 • Navarrese People's Union (UPN) (Unión del Pueblo Navarro) 0,21 	137 121 33 31 7 7 6 5 1 1 1	66,6
23.07.2023 r.	<p>Królestwo Hiszpanii <i>Senado de España</i> Senate of Spain Senat 176 mandatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • People's Party (PP) (Partido Popular) 33,15 • Spanish Socialist Workers' Party (PSOE) (Partido Socialista Obrero Español) 31,00 • Left for Independence (ERC–EH Bildu) 4,02 • Republican Left of Catalonia (ERC–Esquerres per la Independència) 2,59 • Basque Country Gather (EH Bildu–Independentzia Ezkerretik) 1,43 • Together for Catalonia (Junts) (Junts per Catalunya) 1,76 • Basque Nationalist Party (EAJ/PNV) (Partido Nacionalista Vasco) 1,22 • inne – 	120 72 7 3 4 1 4 3	65,16

23.08.2023 r.	Republika Zimbabwe National Assembly of Zimbabwe Zgromadzenie Narodowe 280 mandatów	<ul style="list-style-type: none"> ZANU–PF (Zimbabwe African National Union – Patriotic Front) CCC (Citizens Coalition for Change) 	56,11 41,58	176 103	68,86
23.08.2023 r.	Republika Zimbabwe Senate of Zimbabwe Senat 60 z 80 mandatów	<ul style="list-style-type: none"> ZANU–PF (Zimbabwe African National Union – Patriotic Front) CCC (Citizens Coalition for Change) 	brak danych brak danych	33 27	68,86
30.08.2023 r.	Republika Słowacka <i>Národná rada Slovenskej republiky</i> National Council of the Slovak Republic Rada Narodowa 150 mandatów	<ul style="list-style-type: none"> Direction – Social Democracy (Smer – sociálna demokracia) Progressive Slovakia (Progresívne Slovensko) Voice – Social Democracy (Hlas – sociálna demokracia) OLaNO and Friends (OLaNO a priatelia) Christian Democratic Movement (Kresťanskodemokratické hnutie) Freedom and Solidarity (Sloboda a Solidarita) Slovak National Party (Slovenská národná strana) 	22,94 17,96 14,70 8,89 6,82 6,32 5,63	42 32 27 16 12 11 10	68,4

REFERENDA OGÓLNOKRAJOWE

Data	Państwo	Przedmiot rozstrzygnięcia	Wynik (w %)		Frekwencja (w %)
			za	przeciw	
30.04.2023 r.	Republika Uzbekistanu	Czy akceptujesz Ustawę Konstytucyjną Republiki Uzbekistanu dotyczącą zmiany Konstytucji Republiki Uzbekistanu?	90,61	9,39	84,51
18.06.2023 r.	Republika Mali	Czy jesteś za zmianą Konstytucji ²⁴ Republiki Mali?	96,91	3,09	38,23
18.06.2023 r.	Konfederacja Szwajcarska	1. Czy jesteś za realizacją projektu OECD/G20 ²⁵ dotyczącego specjalnego opodatkowania dużych grup kapitałowych?	78,45	21,55	42,37
		2. Czy jesteś za wprowadzeniem ustawy federalnej o celach ochrony klimatu, innowacjach i wzmacnianiu bezpieczeństwa energetycznego?	59,07	40,93	42,54
		3. Czy jesteś za nowelizacją ustawy o COVID-19?	61,94	38,06	42,49

²⁴ Proponowane zmiany dotyczyły m.in.: a) utworzenia dwóch regionów – w związku z porozumieniem zawartym z separatystami w 2015 r.; b) wzmocnienia uprawnień prezydenta w zakresie np. odpowiedzialności premiera, który miałby odpowiadać przed Prezydentem, a nie przed Zgromadzeniem Narodowym; c) powierzenia prezydentowi funkcji szefa Naczelnej Rady Sądownictwa; d) utworzenia nowej izby wyższej parlamentu, zwanej Senatem, w której 1/4 członków byłaby powoływana przez prezydenta; e) powierzenia prezydentowi uprawnień w zakresie zarządzenia referendum w „każdej sprawie o znaczeniu narodowym lub w sprawie każdego projektu ustawy dotyczącej organizacji instytucji państwowych, po uzyskaniu opinii doradczej Trybunału Konstytucyjnego; f) dookreślenia kadencyjności prezydenta i wymogu wieku; g) możliwości postawienia prezydenta w stan oskarżenia przez władzę ustawodawczą; h) języka francuskiego, będącego wcześniej językiem urzędowym, który zostanie oznaczony jako język roboczy kraju, podczas gdy wszystkie pozostałe języki ojczyste otrzymają status języka oficjalnego; i) zalegalizowania „sądów tradycyjnych” i „sądów religijnych”; j) amnestii i zmian w tym zakresie.

²⁵ Współpraca OECD z G20 przynosi efekty w postaci wspólnie przyjmowanych instrumentów, takich jak: Pakiet działań w ramach projektu dotyczącego erozji bazy podatkowej i przenoszenia zysków – Inclusive Framework on BEPS (2016 r.), Porozumienie o wprowadzeniu minimalnego podatku dla korporacji (2021 r.), Wytyczne dotyczące edukacji nt. cyfryzacji i z zakresu finansów (2018 r.), Zasady nadzoru korporacyjnego (2015 r.), Zasady finansowania MŚP (2015 r.), Zasady ochrony konsumenta w odniesieniu do usług finansowych (2011 r.). Szerzej zob. <https://www.oecd.org/g20/>

6.08.2023 r.	Republika Środkowoafrykańska	Czy jesteś za zmianą konstytucji ²⁶ ?	95,03	4,97	57,23
20.08.2023 r.	Republika Ekwadoru	Czy zgadzasz się z tym, że rząd Ekwadoru trzyma ropę ITT, znaną jako blok 43, pod ziemią na czas nieokreślony ²⁷ ?	54,11	37,68	82,92

Źródła (dostęp 30.09.2023)

https://en.wikipedia.org/wiki/Electoral_calendar

<https://africanelection.tripod.com>

<https://www.ark.ac.uk/elections>

<https://www.bbc.co.uk>

<https://www.cnn.com>

<https://www.electionguide.org>

<https://www.electionworld.org>

<https://www.electoralgeography.com>

<https://www.e-polityka.pl>

<https://ipu.org.pl>

<https://www.rulers.org>

²⁶ Referendum konstytucyjne dotyczące m.in.: a) przedłużenia kadencji prezydenta z 5 do 7 lat; b) wprowadzenia stanowiska wiceprezydenta; c) zmian w zakresie składu Trybunału Konstytucyjnego.

²⁷ Referendum dotyczyło zakazu wydobywania ropy naftowej w Parku Narodowym Yasuní (Parque Nacional Yasuní). W przypadku przyjęcia propozycji, w ciągu roku od ogłoszenia oficjalnych wyników nastąpi stopniowe wycofywanie wszelkiej działalności związanej z wydobywaniem ropy naftowej, a państwo nie będzie mogło podejmować działań zmierzających do inicjowania nowych kontraktów i kontynuacji poszukiwań ropy naftowej w bloku.